

Законодавча невизначеність питань, які регулюють правовий режим майна фізичної особи-підприємця є чи не найголовнішою проблемою, з якою стикаються підприємці та їх контрагенти.

Це пов'язано з тим, що на відміну від юридичної особи, законодавець не відокремлює майно фізичної особи від майна фізичної особи-підприємця, а тому фактично на підприємця розповсюджуються загальні положення Сімейного кодексу України, якими врегульовано статус спільного майна подружжя.

Відповідно до положень Цивільного та Сімейного кодексу України, вважається, що кожна річ, набута за час шлюбу є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, за умови, що воно придбане за рахунок належних подружжю коштів (заробітна плата, пенсія, стипендія, інші доходи, одержані одним із подружжя).

Тобто, за загальним правилом, майно фізичної особи-підприємця набуте за час шлюбу вважається спільним майном подружжя.

На нашу думку, невизначеність окремого статусу майна фізичної особи-підприємця є несправедливим і тягне за собою безліч негативних наслідків.

Зокрема, ст. 65 Сімейного кодексу України встановлено, що розпорядження спільним сумісним майном повинно здійснюватися за згодою подружжя. Тобто, для того, щоб підприємцю укласти, наприклад, договір поставки або інший правочин направлений на здійснення господарської діяльності, потрібно отримати письмову згоду другого з подружжя. А тепер ускладнимо ситуацію та уявимо, що подружжя посварилося, або ще гірше, перебуває на стадії розлучення. У такому випадку, підприємець перебуває в залежності від «настрою» другого з подружжя, який не приймає участі у підприємницькій діяльності, та не надаючи згоди фактично перешкоджає фізичній особі-підприємцю у вільному здійсненні підприємницької діяльності. Наслідком ненадання такої згоди може бути визнання угоди недійсною.

Також, як приклад, можна розглянути ситуацію поділу майна подружжя при розлученні. Припустимо, що після реєстрації шлюбу фізична особа зареєструвалася як підприємець з метою надання послуг по ремонту автомобілів. У процесі розширення бізнесу, за гроші зароблені від підприємницької діяльності, підприємець придбав обладнання, інструменти, нежитлові приміщення і т. д. Не дивлячись на те, що дане майно було придбано для проведення господарської діяльності, виходячи із загальних положень Сімейного кодексу України, воно також буде предметом поділу при розлученні. У такому разі, при поділі майна подружжя фактично порушується цілісність бізнесу, що в подальшому може привести до невиконання зобов'язань перед контрагентами, звільнення персоналу, тощо. Зазвичай судова практика притримується загальних принципів сімейного законодавства, та визначає, що майно фізичної особи-підприємця є спільної сумісної власністю подружжя, а тому дане майно підлягає поділу в загальному порядку.

Правовий висновок Верховного Суду України викладений в постанові від 13 червня 2016 року у справі № 6-1752цс15. У даній постанові суд встановив, що майно (земельна ділянка, обладнання шиномонтажної майстерні), яке один з подружжя набув в період шлюбу, за кредитні кошти, та використовував його для здійснення підприємницької діяльності є об'єктом спільної сумісної власності подружжя. Крім того, судом зазначено, що речі, які використовуються в підприємницькій діяльності присуджуються підприємцю, а другому з подружжя присуджується інше майно. При цьому, при визначенні майна, яке

присуджується другому з подружжя, враховується вартість майна переданого підприємцю.

Наприклад: Подружжя має у власності майно, загальною вартістю 500 000,00 грн., з якого майно задіяне в підприємницькій діяльності складає 200 000,00 грн. З урахуванням висновку Верховного Суду України, під час поділу майна подружжя, фізичній особі-підприємцю перейде майно, яке використовується в підприємницькій діяльності (вартістю 200 000,00 грн.) та інше майно вартістю 50 000,00 грн. Іншому з подружжя перейде майно, яке не використовується в підприємницькій діяльності та коштує 250 000,00 грн.

Таким чином, майно фізичної особи-підприємця набуто під час шлюбу є спільною сумісною власністю подружжя, а тому підлягає поділу в загальному порядку передбаченому Сімейним кодексом України.

За для запобігання судових спорів та негативних наслідків, пов'язаних з невизначеністю окремого статусу майна фізичної особи-підприємця, фахівці HolGroup радять подружжям укладати шлюбний договір.

Сторони шлюбного договору можуть домовитись, яке майно буде відноситись до спільної сумісної чи спільної часткової власності, а яке майно буде віднесено до особистої приватної власності кожного з них. При цьому, шлюбний договір може бути укладено особами, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, а також подружжям. Тобто, договір можна укласти в незалежності від часу перебування у шлюбі.